

умов важко говорити про інтеграцію України до світового співтовариства, про розвиток громадянського суспільства, про патріотизм до своєї Батьківщини.

Для протидії корупції, її локалізації та легалізації треба розробити та реалізувати комплекс заходів, в основі яких повинні бути глибока лібералізація та оптимізація економічного режиму, впровадження лише позитивних, об'єктивно вимушених обмежень і вимог з боку держави.

Література

1. Турчинов О.В. Тіньова економіка: закономірності, механізми функціонування, методи оцінки. – К.: Ін-т Росії НАН України, 1996. – С. 121-122.
2. Варналій З. Дерегулювання підприємницької діяльності як протидіючий чинник корупції. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.korupzia.org.ua/laws/zkblk2.htm>
3. Корупція в повсякденному житті суб'єктів підприємництва та роль громадських організацій у процесі її подолання. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.kyivobl.gov.ua/Docs/KBN-1.doc>.

УДК 330:34

*Аспір. М.М. Бабірад; доц. В.В. Оліярник, канд. екон. наук –
Львівська КА*

ОЦІНКА СТАНУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розвитку спостерігається позитивна динаміка зрушень впровадження пенсійної реформи в Україні. Зростання рівня соціального забезпечення громадян стимулює розвиток третього рівня пенсійної системи – недержавного пенсійного забезпечення. Аналіз показників створення суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення та оцінка ефективності їх діяльності дає змогу оцінити стан недержавного пенсійного забезпечення в Україні та основні перспективи його розвитку.

*Post-graduate M.M Babirad; assoc. prof. V.V. Oliarnyk –
L'viv commercial academy*

Estimation of the condition of pension ensuring in Ukraine and perspectives of its development

On modern stage of the development we can observe positive dynamic of movement of inculcation of pension reform in Ukraine. Increasing of the level of social state of people stimulates the development of the third level of pension system – nonstate pension ensuring. Analysis of indicators of subjects of nonstate pension ensuring and estimation of effectiveness of their activity allows to estimate the condition of nonstate pension ensuring in Ukraine and the main perspectives of its development.

Одним із головних пріоритетних напрямків соціального забезпечення в Україні, згідно з Законом "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", є пенсійна система, як основа матеріального стану непрацюючих громадян. Обов'язком держави в цьому напрямку є певні організаційні заходи, які дають змогу поетапно, з врахуванням особливостей бюджетного наповнення, досягти відповідного рівня пенсійного забезпечення цієї категорії населення. Аналізуючи стан системи пенсійного забезпечення в Україні, треба відзначити про позитивні зрушення на шляху впровадження пенсійної рефор-

ми. Так, починаючи з 2004 р. із прийняттям Закону, починає формуватись нова пенсійна система, яка дасть змогу забезпечити громадянам країни достатній соціальний рівень забезпечення після закінчення активної трудової діяльності. Рано чи пізно кожна працююча людина ставить перед собою питання: яким буде її дохід після досягнення нею пенсійного віку? Саме реформування пенсійної системи дасть змогу встановити пряму залежність розміру майбутніх пенсійних виплат безпосередньо від кожної працюючої людини, а не лише від держави. Тобто, це можливість для кожної працюючої людини забезпечити собі достатній рівень доходу після завершення трудової діяльності. Суть пенсійної реформи полягає у переході до трирівневої пенсійної системи:

- 1-й рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 2-й рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 3-й рівень – система недержавного пенсійного забезпечення (далі – НПЗ).

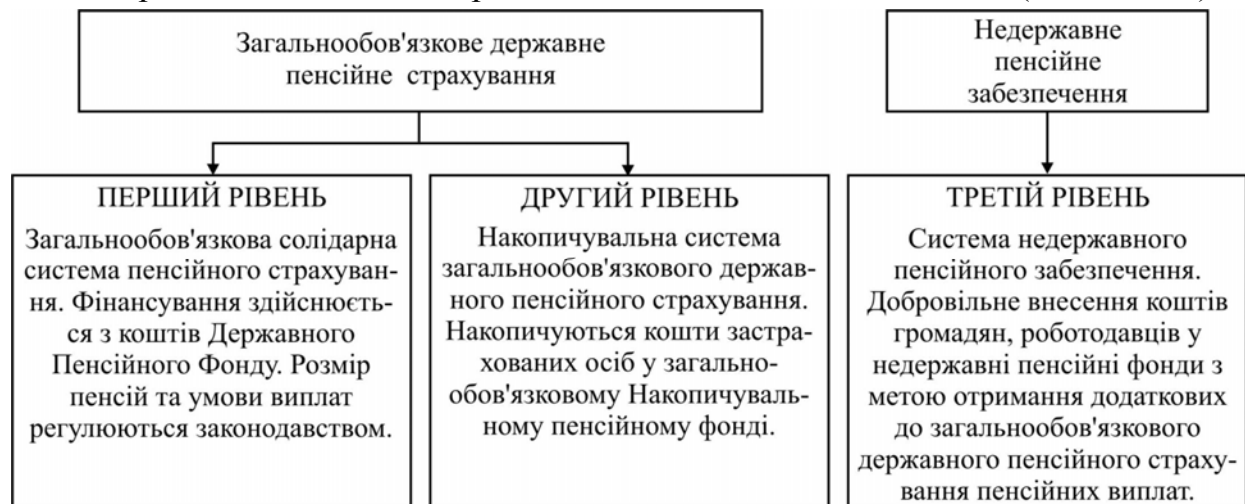

Рис. 1. Система пенсійного забезпечення громадян

Пенсійні виплати при такій системі здійснюються з трьох різних джерел: двох загальнообов'язкових, гарантованих державою, і зазвичай одного добровільного. Власне, вона складається з трьох підсистем: все тієї ж соціальної (перший рівень), яка забезпечує кожній працюючій людині мінімальну пенсію, обов'язкової накопичувальної (другий рівень), а також добровільної накопичувальної (третій рівень).

Другий рівень (накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування) передбачає відкриття в державному пенсійному фонді спеціального накопичувального рахунку, на якому будуть накопичуватись відрахування із заробітної плати громадян. При цьому законодавчо передбачено тісний зв'язок між накопичувальними рівнями пенсійної системи, так особам, які сплачують внески до Накопичувального фонду надається право по завершенню терміну 11 років перевести їх до будь-якого недержавного.

Третій рівень системи пенсійного забезпечення (НПЗ) ґрунтується на засадах добровільної участі громадян у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання додаткових пенсійних виплат. Громадяни на власний вибір відкривають аналогічний накопичувальний рахунок у будь-якому недержавному пенсійному фонді, та вносять внески згідно з укладеною угодою.

Трирівнева пенсійна система гарантує, що кошти на рахунках Державного та недержавних пенсійних фондів є безпосередньою власністю вкладників. Тобто, по досягненню пенсійного віку їм буде виплачуватись пенсія першого рівня (солідарна), а також додаткова пенсія у вигляді щомісячних виплат з накопичувальних рахунків Державного пенсійного фонду чи недержавних пенсійних фондів (третій рівень пенсійної системи).

Недержавне пенсійне забезпечення відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні гідного рівня життя громадян після виходу на пенсію. А також, забезпечує економічний розвиток країни, оскільки сформовані фонди за рахунків внесків вкладників є стабільним джерелом інвестицій. Розвиток недержавного пенсійного забезпечення обумовлюється такими чинниками:

- демографічні:
 - посилення демографічного старіння населення, що призводить до незбалансованості демографічного навантаження на працездатне населення. Згідно зі статистичними даними, вже сьогодні на двох пенсіонерів (13,8 млн осіб) припадає усього троє працюючих (21 млн осіб). За прогнозом уряду до 2050 р. кількість пенсіонерів в Україні збільшиться у два рази;
- соціальні:
 - перехід до ринкової економіки зумовив відмову від принципу, на якому була побудована солідарна система: "працюючі повинні забезпечувати грошима непрацюючих";
 - зниження економічної активності працездатного населення;
 - масштабна трудова міграція працездатного населення;
 - поширення тіньової зайнятості і тіньових доходів;
 - наявність у значної частини працюючих пільг із сплати внесків у Пенсійний фонд;
 - низький рівень заробітної плати, високий рівень заборгованості зі сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування призводить до дефіциту коштів Державного Пенсійного фонду.

Питання розвитку недержавного пенсійного забезпечення є пріоритетним у діяльності Уряду. Оскільки воно є складовою частиною системи добровільного пенсійного забезпечення, яке передбачає диверсифікацію джерел отримання доходів та має на меті покращити пенсійне забезпечення громадян України.

Треба відзначити, що вагомим поштовхом у розвитку як накопичувальної пенсійної системи, так і недержавного пенсійного забезпечення має поточний стан добровільного пенсійного забезпечення. А саме, згідно з даними Міністерства праці та соціальної політики України на сьогодні маємо конкретні позитивні результати у солідарній системі – першому рівні пенсійної системи. Так починаючи із січня місяця цього року докорінно змінилася структура одержувачів пенсій щодо їх розмірів. Так, у 2,5 рази збільшено чисельність пенсіонерів, розмір пенсії у яких перевищував 1500 грн, тобто досяг і перевищив рівень середньої заробітної плати; у 2,2 рази – одержувачів пенсій у розмірі від 1000 до 1500 грн; в 1,4 рази – одержувачів пенсій у розмірі від 500 до 1000 грн (рис. 2.)

Середній розмір трудової пенсії підвищено на 32 %, а співвідношення середньої пенсії до мінімальної пенсії за віком збільшено з 42 % (у грудні 2007 р.) до 60 % (у квітні 2008 р.). Планується підвищувати і надалі рівень пенсійних виплат та соціального забезпечення громадян, проте зрозуміло, що підтриман-

ня такого рівня пенсійних виплат на майбутнє неможливе без розвитку добровільної накопичувальної системи недержавного пенсійного забезпечення.

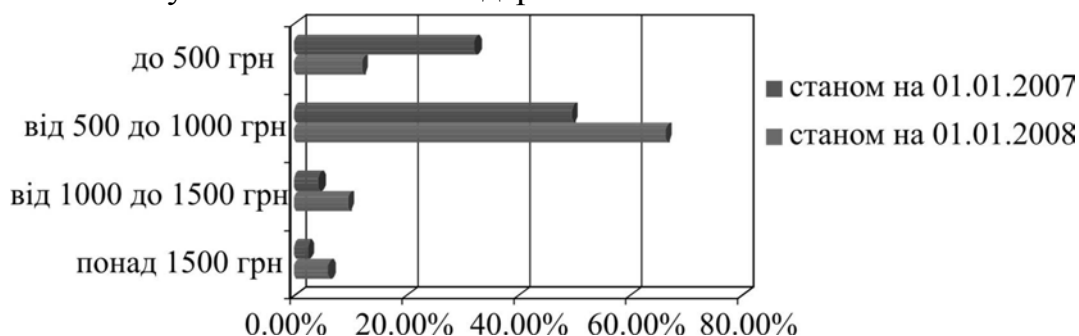

Рис. 2. Частка пенсіонерів щодо розмірів пенсійних виплат

Ринок послуг недержавних пенсійних фондів сьогодні є найбільш динамічним серед усіх фінансових ринків України. До реєстру фінансових установ уже внесено понад 100 недержавних пенсійних фондів. За їх кількістю Україна виглядає досить непогано серед країн центральної та східної Європи. На сьогодні із 101 недержавного пенсійного фонду 14 – корпоративних, 8 – професійних та 79 – відкритих. Це дає можливість роботодавцям та населенню зробити необхідний вибір. Зміну кількості недержавних пенсійних фондів, адміністраторів та компаній з управління активами протягом 2004 р. до I-го півріччя 2008 р. можна розглянути за допомогою табл. 1.

Табл. 1. Динаміка змін суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення

Кількість суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	станом на 01.06.08 р.
Кількість НПФ на кінець періоду	29	54	79	96	101
Кількість адміністраторів на кінець періоду	21	37	37	36	37
Кількість компаній з управління активами (КУА)	44	46	42	44	50
Кількість зберігачів, які уклали договори на обслуговування НПФ	68	80	26	31	33

Станом на 01.06.2008 р. кількість НПФ порівняно з 2004 р. зросла в 3,5 раза, в той час як кількість компаній з управління активами зросла лише в 1,1 раза. Збільшення кількості НПФ обумовлено популярністю цього виду забезпечення. Зменшення кількості зберігачів, які уклали договори на обслуговування НПФ, не відображає негативної тенденції росту, а пояснюється демографічним станом у країні.

Важливо визначити і кількість офіційно зареєстрованих НПФ як показника, що характеризує зацікавленість держави в цьому виді пенсійного забезпечення (рис. 3).

Загальна кількість офіційно зареєстрованих НПФ за перше півріччя 2008 р. зросла на 5,2 % порівняно з 2007 р. Найбільше створено відкритих НПФ, кількість яких на 01.06.2008 р. становила 79,78 %. Корпоративні фонди становлять 14,14 %, професійні – 8,8 %. Така диференціація фондів свідчить, що найбільш прийнятними є відкриті НПФ як організації, котрі характеризу-

ються прозорістю та доступністю для населення, а їхня діяльність ґрунтується винятково в нормативно-правовому полі (рис. 4).

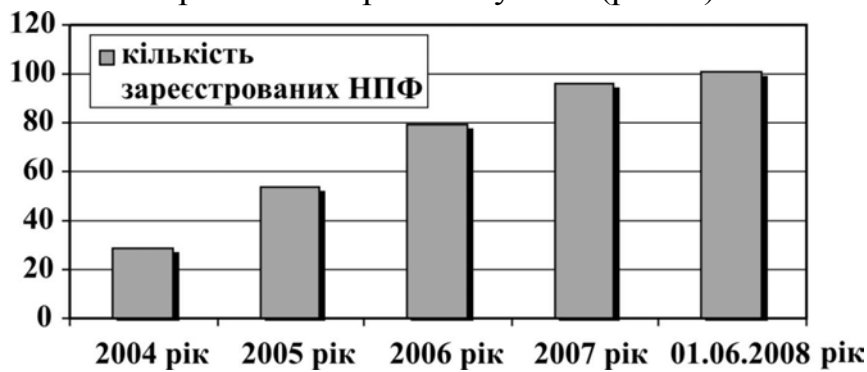

Рис. 3. Кількість зареєстрованих НПФ

Рис. 4. НПФ за видами станом на 01.06.2008 р.

Динамічно зростає кількість вкладників НПФ. Найбільша кількість учасників пенсійних фондів у 2007 р. зосереджена у відкритих НПФ – 244 тис. осіб, або 87,6 % від загальної кількості учасників. Найменша кількість учасників 13 тис. осіб, 4,7 % – у корпоративних НПФ. При цьому, кількість учасників відкритих НПФ за 2007 р. збільшилась на 52,1 %, у професійних на 10,4 %, тоді як у корпоративних зменшилась на 2,4 %.

На сьогодні основними вкладниками недержавних пенсійних фондів є працедавці, які усвідомили економічні та соціальні перспективи цього інструменту фінансового ринку. За 2007 р. кількість учасників недержавних пенсійних фондів збільшилась на 44 % порівняно з 2006 р., за перший квартал поточного року – ще на 2 %. При цьому кількість вкладників НПФ юридичних осіб у 2007 р. зросла на 60,7 %, фізичних осіб – на 42,9 % відповідно. Якщо порівняти цю динаміку з динамікою залучення до недержавних пенсійних фондів населення в Росії та Казахстані, то вона є вищою, незважаючи на те, що Україна пізніше почала займатися цією справою. Загалом, на сьогодні вже понад 2000 підприємств та установ стали засновниками та вкладниками недержавних пенсійних фондів. Лише за останній рік кількість таких підприємств збільшилась на третину. Найбільшу активність у цьому плані демонструють підприємства реального сектора економіки. Серед вкладників-юридичних осіб їх більше 60 %, у тому числі це такі великі підприємства, як Укртелеком, Укрпошта, "Стирол" тощо.

Поступово зростають і нагромадження недержавних пенсійних фондів. У 2007 р. вони зросли порівняно з 2006 р. на 104 %. Включення низки ве-

ликих підприємств як вкладників дозволило забезпечити у першому кварталі 2008 р. зростання активів недержавних пенсійних фондів на 44 %.

Загалом, аналізуючи систему недержавного пенсійного забезпечення з точки зору кількості функціонуючих НПФ, збільшення кількості її учасників та вкладених коштів, ситуація є задовільною. Проте, враховуючи результати країн Європи, які аналогічно проводять перебудову пенсійної системи, а також враховуючи що Україна більш ніж 17 років тому перейшла на ринкову економіку, ситуація із недержавним пенсійним забезпеченням викликає занепокоєння. Так, аналізуючи статистичні дані, до недержавних пенсійних фондів залучено менше як 2 % працюючого населення. У країнах із розвинутою ринковою економікою ці показники в десятки разів більші. Нагромадження системи недержавного пенсійного забезпечення протягом 2004 р. – I-го півріччя 2008 р. становили менше 1 % річних обсягів надходжень Державного пенсійного фонду. Які ж перешкоди стоять на шляху ефективного розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення на сучасному етапі?

1. Недостатній рівень державної підтримки в сфері пропаганди НПЗ. Населення здебільшого є непоінформованим про концепцію пенсійної реформи в Україні та значення у ній системи недержавного пенсійного забезпечення, що гальмує подальший її розвиток.
2. Недосконалість нормативно-правової бази з питань НПЗ. Сьогодні існує нагальна потреба в опрацюванні та удосконаленні нормативної бази системи НПЗ.
3. Неефективність системи тарифів оплати послуг адміністратора. Система нарахування винагороди адміністраторам не стимулює якісну роботу з обслуговування учасників НПФ, особливо на етапі виплат. Це робить діяльність з адміністрування економічно непривабливою, що може негативно вплинути на якість та ефективність системи;
4. Оподаткування. Невирішені питання стосовно оподаткування та надання податкових пільг у системі недержавного пенсійного забезпечення.
5. Неефективна діяльність фінансового ринку. Досить складною і проблематичною залишається процедура доступу недержавних пенсійних фондів до зовнішніх фінансових ринків, тобто до іноземних інвесторів. Про що свідчить факт, що у інвестиційних портфелях недержавних пенсійних фондів практично відсутні іноземні цінні папери.
6. Низький рівень довіри населення до нового фінансового ринку як споживача його послуг.

Урядом країни проводиться активна робота щодо подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Розробляється концепція активного впровадження пенсійної реформи, її удосконалення, яка спрямована на підвищення значення та ролі недержавних пенсійних фондів.

Висновок

Загалом система продовжує розвиватись, долаючи проблеми та труднощі на своєму шляху. Але без системного вирішення означених проблем та чіткого розуміння концепції впровадження другого рівня пенсійної реформи з урахуванням можливостей системи НПЗ, активної підтримки з боку роботодавців та профспілок України, неможливо буде забезпечити стабільну соціально-ефективну пенсійну систему.

Тому, на основі результатів аналізу, ми пропонуємо такі напрямки вдосконалення системи НПЗ:

- розроблення комплексних заходів для забезпечення належного рівня державної підтримки розвитку пенсійної системи України загалом, а також сфери недержавного пенсійного забезпечення;
- вивчення та удосконалення нормативно-правової бази у сфері регулювання діяльності НПФ;
- розроблення моделі контролю за діяльністю НПФ, яка дасть змогу дати реальну оцінку рівня розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні;
- опрацювання недоліків системи оподаткування діяльності НПФ;
- інформування громадян про розвиток НПЗ, діяльність НПФ та спектр послуг, які вони надають, а також перспективи їх розвитку.

Література

1. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"// Відомості Верховної Ради України. – 2003, № 49-51. – 376 с.
2. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення"// Відомості Верховної Ради України. – 2003, № 47-48. – 372 с.
3. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення: у цифрах і фактах – К.: Міністерство праці та соціальної політики України, пенсійний фонд України, 2006. – 45 с.
4. Недержавні пенсійні фонди. Огляд основних положень законодавства про недержавне пенсійне забезпечення. – К.: Асоціація адміністраторів недержавних пенсійних фондів України. – 2004. – 126 с.
5. Момотюк Л.Є. Роль недержавних пенсійних фондів у системі пенсійного забезпечення// Фінанси України. – 2006, № 5. – С. 71-77.
6. Моніторинг системи недержавного пенсійного забезпечення у II кварталі 2008 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.dfp.gov.ua/viewpage.php?iid=126&lang=ua>.

УДК 330.101 Аспір. М.Я. Винницька¹ – Київський НУ імені Тараса Шевченка

ЦИКЛІЧНІСТЬ АГРЕГАТНИХ ЦІН

Визначено, що циклічність цінової поведінки під час використання однакових трансформаційних перетворень рівнів як валового внутрішнього продукту (ВВП), так і індексу споживчих цін (ІСЦ) у стаціонарні ряди може призвести до некоректних висновків про кореляційні зв'язки між цими показниками. Більш відповідний підхід полягає в дослідженні кореляції між темпом інфляції та рівнями циклічних складових ВВП. Унаслідок дослідження кореляції між трансформованими одним і тим самим методом часовими рядами ВВП та ІСЦ є часто негативними. Темп інфляції переважно є позитивно корельованим з циклічними компонентами ВВП, які виділяються різними методами.

Post-graduate M.Ya. Vynnytska – Kyiv NU named after Taras Shevchenko

The cyclicity of aggregate prices

This paper argues that determining the cyclical behaviour of prices by applying the same stationarity-inducing transformation to the levels of both output and prices, and examining the correlations of the resulting series can be misleading. A more appropriate procedure is to examine the correlations between the rate of inflation and the level of cyclical component of output. As a result of our investigation, the correlations between similarly

¹ Наук. керівник: доц. В.О. Сизоненко, канд. екон. наук – Київський НУ імені Тараса Шевченка